

ІНФРАСТРУКТУРА РИНКОВОЇ СИСТЕМИ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Розвиток ринкової системи в будь-якій країні та взаємовідносини між ринковими партнерами значно впливають на забезпечення населення різноманітними товарами і послугами, ступінь задоволення ринкового попиту та, врешті-решт, суспільний добробут. Від ступеня узгодженості діяльності суб'єктів на ринку залежить також успіх підприємництва у будь-якій сфері, в тому числі виробничій. Злагодженість, гнучкість, точність та своєчасність протікання ринкових взаємовідносин напряду залежить від ефективної ринкової інфраструктури.

Інфраструктура – це комплекс інститутів, служб, підприємств, організацій, які забезпечують нормальний режим безперебійного функціонування ринку. Інфраструктура ринку покликана забезпечувати цивілізовані стосунки між суб'єктами через свої функції. Саме у процесі спеціалізації, кооперування, обміну діяльністю та інших форм техніко-економічних відносин продукція постачається від одного суб'єкта господарювання до іншого [1, с.201].

Інфраструктура розглядалась як підпорядковане, обслуговуюче утворення, покликане забезпечувати ефективне ведення військових дій, а у мирний час – підтримувати обороноздатність держави [2]. Згодом таке тлумачення «перекинулось» і на національне господарство в цілому і почало трактуватись як комплекс видів діяльності, покликаних обслуговувати промислове і сільськогосподарське виробництво, тобто базові сфери економіки.

З розвитком економіки та накопиченням досвіду господарювання ринкових суб'єктів різних її сфер було встановлено: чим вищим є рівень розвитку інфраструктури, тим швидше і в більшому обсязі надходять інвестиції, інтенсифікується використання робочої сили, прискорюється економічний розвиток, зростає рівень життя населення; і навпаки, чим нижчим є рівень розвитку інфраструктури, тим повільніше або з великими витратами розвивається виробництво, знижується добробут.

Ринкова повинна бути пропорційною рівню розвитку виробництва і обігу на кожному з етапів розвитку суспільства, адже сучасна економіка вимагає наявності потужних промислових і торгових комплексів, мережі об'єктів логістичного забезпечення виробництва і обігу, інформаційно-комерційних мереж, високоефективних засобів фінансово-кредитних установ і розрахунків тощо. Особливо важливе значення ринкова інфраструктура має для розміщення продуктивних сил та економічного розвитку регіонів.

Ринкова інфраструктура як сукупність інституцій характеризується певними ознаками:

1) інфраструктура є сектором економіки загального призначення, тобто її елементи можуть в рівній мірі використовуватись всіма суб'єктами ринкових відносин: від підприємств малого бізнесу до транснаціональних корпорацій;

2) об'єкти ринкової інфраструктури вимагають значних початкових інвестицій на їх створення, тобто є досить капіталомісткими, причому термін окупності таких фінансових вкладень значний;

3) об'єкти ринкової інфраструктури характеризуються одночасним «колективним» користуванням;

4) ринкова інфраструктура суттєво впливає на ефективність процесу виробництва матеріальних благ, хоча не є його безпосереднім учасником;

5) сукупність об'єктів ринкової інфраструктури є мінливою, тобто зі зміною чергових етапів економічного розвитку суспільства їх перелік також змінюється[4].

Продуктом ринкової інфраструктури є посередницька послуга. Послуга – це особливий товар, що існує тільки в момент його виробництва. Надаючи різноманітні посередницькі послуги споживачам, підприємствам і підприємствам, установам і організаціям суб'єкти ринкової інфраструктури виконують ряд важливих функцій, серед яких можна виділити такі[4]:

1. Доведення товару до безпосереднього споживача. Інститути інфраструктури допомагають товару знайти свого споживача. Важливою є організація виробництва продукції, але не менше важливим – забезпечення її реалізації.

2. Забезпечення зворотного зв'язку між виробництвом і споживанням. Ринкова інфраструктура зазнає на собі впливу з боку пропозиції товару (його виробників) та з боку попиту на товар (споживачів).

3. Перерозподіл ресурсів між різноманітними видами економічної діяльності і всередині них.

4. Акумуляція тимчасово вільних коштів, регулювання грошового обігу.

Отже, очевидним є те, що ринкова інфраструктура має істотний вплив на функціонування економічної системи в цілому. Оскільки головною функцією інфраструктури є забезпечення всього економічного процесу, її можна розглядати на трьох рівнях: мікро-, мезо- та макrorівнях. На мікрорівні інфраструктуру слід розглядати як сукупність інженерно-технічних об'єктів, які створюють матеріально-речові умови для функціонування окремих підприємств або видів діяльності та сприяють протіканню у них відповідних технологічних процесів (енерго- і теплопостачання, водопостачання та водовідведення, внутрішньозаводський транспорт тощо). На мезорівні інфраструктура є сукупністю як матеріально-речових елементів (дороги, енерго-, водо-, теплопостачання, зв'язок та ін.), так і певних інститутів (заклади охорони здоров'я, культури, відпочинку тощо), які знаходяться на певній території і забезпечують належні умови життєдіяльності населення. На макrorівні інфраструктура розглядається як сукупність загальних для всього суспільства економічних і соціальних умов, які забезпечують його повноцінне функціонування та задоволення потреб його членів, їх розвиток.

Ринкова інфраструктура є також механізмом функціонування підприємництва. Вона охоплює широкий економічний простір – від виробництва до споживання: укладення договорів, контрактів на постачання, просування товарних потоків регіонами, регулювання збуту та обслуговування економічної системи. З огляду на це ефективність функціонування ринкової економіки передусім залежить від комплексності та ефективності її інфраструктури.

Досвід функціонування розвинутих економічних систем свідчить, що відставання розвитку інфраструктури від темпів розвитку промислового виробництва призводить до гальмування всього процесу виробництва та розвитку інших сфер економіки, а це тягне за собою погіршення якості життя населення, зростання суспільної напруги та інших негативних наслідків. І навпаки, якщо розвиток інфраструктури є достатнім або випереджаючим, то в суспільстві формуються передумови для активних відтворювальних процесів в усіх сферах економіки, активізуються інвестиційні потоки, значно ефективніше використовуються ресурси та ін.

У країнах з ринковою економікою, держава приділяє особливу увагу розвитку ринкової інфраструктури. Держава свідомо інвестує кошти в інфраструктуру, оскільки ці інвестиції створюють «невідчутні вигоди, від яких можна чекати грошових прибутків для приватних інвесторів, бо масштаби деяких з них дуже великі для обмежених ринків приватного капіталу, а інші скуповуватимуться протягом надто тривалого терміну, щоб приватні інвестори дуже ними цікавилися» [6].

Ринкова інфраструктура є визначальним чинником забезпечення ефективного розвитку економіки держави, загалом, та виробничої сфери зокрема. Від ступеня її розвитку залежать інвестиційна привабливість регіонів, виробництв та ринкових суб'єктів, темпи розвитку суспільного виробництва. Попри існуючу різноманітність підходів до розуміння сутності ринкової інфраструктури та існування відповідних концепцій, виділення різних рівнів ринкової інфраструктури, кожен з її елементів виконує свою функцію в системі суспільного виробництва [7]. Тому класифікація ринкової інфраструктури за функціональною ознакою на інформаційно-аналітичну, фінансово-кредитну і організаційно-технічну інфраструктуру є однією з важливіших. Проте питання впливу кожної із них на виробничі підприємства є недостатньо вивченими та розкритими в наукових доробках.

Список літератури:

1. Батуріна М. Ринок: сутність, основні поняття і структура / М. Батуріна, В. Луков. – К., 2005. – 384 с.
2. Коваленко М.Є. Концепція інфраструктури у фінансовому секторі економіки [Електронний ресурс] / М.Є. Коваленко. – Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/1289/1/16.34.pdf>
3. Ясенєцький В.С. Передумови державного втручання в роботу ринкової інфраструктури / В.С. Ясенєцький // Держава та регіони. Серія: Економіка і підприємництво. – 2012. – № 5(68). – С. 77-81.
4. Гриценко А. Ринкова інфраструктура: суть, функції, будова / А. Гриценко, В. Соколов // Економіка України. – 1998. – № 4. – С. 35-44.
5. Носова С.С. Экономическая теория: краткий курс : учебн. пособ. / С.С. Носова. – М. : Гуманитарный издательский центр «ВЛАДОС», 2001. – 288 с.
6. Самуэльсон П. Экономика: учебник / П. Самуэльсон. – М. : Машиностроение, НПО «АЛГОН», 1994. – Т. 2. – 415 с.
7. Економічна теорія: Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / Л.В. Білецька, О.В. Білецький К.: Центр учбової літератури, 2009. – 688 с.